

فهرست

۲.....	مقدمه
۴.....	بخش واقعی
۷.....	وضع مالی دولت
۱۳.....	روند قیمت‌ها
۱۵.....	وضعیت پولی
۲۰.....	سیستم بانکی
۲۳.....	بورس تهران
۲۵.....	بخش خارجی

مقدمه

در پایان سال ۱۳۸۹ بنا بر آمار بانک مرکزی، میانگین نرخ تورم سالانه به ۱۲,۴ درصد رسید، در حالیکه نرخ تورم ماه به ماه ۱۹,۹ درصد، یعنی اندکی کمتر از ۲ برابر سال گذشته، افزایش یافت. در ده ماهه اول سال، اعتبارات بخش خصوصی ۳۰,۹ درصد افزایش یافت که حدود دو برابر پارسال و بیش از دو برابر سال ۱۳۸۷ بود. طی همین دوره نقدینگی ۲۱,۸ درصد افزایش یافت که حدود ۵,۲ واحد درصد (۱۹٪) کمتر از سال گذشته ولی ۹ واحد درصد (۷۰٪) بیش از سال ۸۷ بود.

طی ۹ ماهه اول سال مورد بررسی، قیمت متوسط نفت خام صادراتی ایران به حدود ۷۶ دلار در بشکه رسید که ۱۰,۵ دلار (۱۶٪) بیشتر از رقم مشابه سال گذشته بود. در نتیجه روند کاهشی درآمد نفت خام متوقف گردید. طی ۷ ماه اول سال، درآمد نفت نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۲۶٪ افزایش نشان می‌داد. بایستی خاطرنشان نمود که تغییر قیمت نفت تأثیر مستقیم روی رشد اقتصادی ندارد، زیرا رشد اقتصادی بر اساس قیمت‌های ثابت سنجیده می‌شود، اما تغییر در تولید باعث تغییر در رشد اقتصادی می‌شود. البته باید یادآوری نمود که بالا رفتن قیمت نفت آثار مهم غیر مستقیمی بر بخش‌های دیگر اقتصادی می‌گذارد.

بانک مرکزی آمار بخش واقعی برای سالهای ۸۹-۸۸ را (و نیمه دوم سال ۱۳۸۷) را هنوز منتشر نموده است و ما مجبور هستیم با توجه به نماگرهای دیگر، به اظهارنظرهای کلی اکتفا نماییم. به نظر می‌رسد روند رشد اقتصادی رو به افزایش بوده باشد. برای نیمه دوم سال ۱۳۸۷، برآورد مقدماتی ما نشان دهنده اندکی رشد اقتصادی منفی می‌باشد. در این میان صندوق بین‌المللی پول رشد اقتصادی سال ۲۰۱۰ را حدود یک درصد برآورد نموده است و پیش‌بینی نموده است که در سال جاری (۲۰۱۱) به صفر درصد و در سال ۲۰۱۲ به ۳ درصد برسد.

یکی از شاخص‌های بسیار مهم، نرخ بیکاری است که طی سه ماهه اول سال به ۱۴,۶ درصد رسیده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۳۰٪ (۳,۵ واحد درصد) افزایش نشان می‌دهد. بخش ساختمان نیز معمولاً پیشرو نوسانات در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی (در ایران و بسیاری از کشورهای دیگر) است و از این نظر طلایه دار نوسان اقتصادی است. در عین حال این بخش نیروی محرکه بخش‌های دیگر به شمار می‌رود. به نظر می‌رسد نماگرهای مربوط به بخش ساختمان به تغییر روند کاهشی در این بخش دلالت می‌نمایند.

طی ۹ ماهه اول سال مورد بررسی، درآمدهای دولت ۲۷,۱ درصد افزایش یافت و هزینه‌های آن ۱۳,۴ درصد افزایش یافت و در نتیجه کسری بودجه ۵۳,۶٪ کاهش یافت و به ۴۰,۱ تریلیون ریال رسید. کاهش کسری بودجه عمدتاً مربوط به افزایش "درآمد نفت دولت بود (که بیش از دو برابر گردید). طی این مدت به دلیل تغییر ماهیت حساب ذخیره ارزی و ایجاد صندوق توسعه ملی در برنامه پنجم توسعه اقتصادی-اجتماعی، برداشت از حساب ذخیره ارزی به منظور تامین کسری بودجه صورت نگرفت، و احتمالاً واریزی به حساب ذخیره ارزی نیز در این دوره صورت نگرفته است. -در سال‌های گذشته قسمت عمده "کسر" بودجه از طریق حساب ذخیره ارزی تأمین می‌گردید و قسمت عمده‌ای از درآمد نفت به این حساب تخصیص می‌یافت. به این ترتیب برای یک مقایسه معنی‌دار بایستی ما از تعاریف واحد استفاده نماییم- در همین دوره،

درآمد مالیاتی ۲۴٫۸٪ کاهش یافت و سهم هزینه‌های سرمایه‌ای به کل هزینه‌ها به ۳۴٪ رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۹٫۵ واحد درصد افزایش یافته است..

در سال مورد بررسی وقایع بسیار مهمی در داخل و خارج از کشور به وقوع پیوستند. یکی از این وقایع، هجوم تقاضا و افزایش صدور مجوز برای ایجاد بانک‌های خصوصی بود. چندین بانک خصوصی جدید تأسیس گردید که تقاضا برای آنها مدت‌ها در صف انتظار بود. و در عین حال به تعداد قابل توجهی از موسسات مالی غیر مجاز، مجوز ادامه فعالیت به صورت واسطه‌های مالی جدید داده شد. از سوی دیگر فرآیند خصوصی سازی بعضی بانک‌های دولتی نیز ادامه یافت.

یکی از تحولات بسیار مثبت در سال مورد بررسی، بسط اختیارات بانک مرکزی برای تحت پوشش قرار دادن موسسات مالی غیرمجاز بود که تا قبل از آن از هیچگونه مقررات خاصی پیروی نموده‌اند و از کم و کیف فعالیت آنها اطلاعات کافی نیز وجود نداشت. این امر باعث آن می‌گردید که تجزیه و تحلیل سیاست مالی و به طور کلی وضعیت اقتصادی ناقص باشد. با این همه به نظر می‌رسید اکثر این نوع موسسات خارج از حیطه اختیارات بانک مرکزی قرار داشته باشند، ولی قدم‌های اساسی برای برطرف شدن این نقیصه برداشته شده است که امید است در آینده نزدیک تکمیل گردد.

بانک مرکزی سیاست تعیین سیستم نرخ‌های سودهای دریافتی و پرداختی از طرف بانک‌ها را ادامه داد. مهمترین آنها کاهش نرخ سپرده‌های کوتاه‌مدت و عقود مشارکتی بود. بعضی از اقتصاددانان با تعیین مستقیم ساختار نرخ‌های سود از طرف بانک مرکزی و همچنین کاهش نرخ‌های سود در شرایط تورمی موافق نیستند.

در طی سال مورد بررسی، فشار تحریم‌ها اندکی افزایش یافت. در نتیجه، هرچند ایران از نظر موازنه پرداخت‌ها مشکلی نداشت و افزایش درآمد نفت موجب مازاد مثبت قابل توجهی در موازنه پرداخت‌ها بود، سیستم بانکی بیش از پیش با مشکل تأمین منابع مالی مبادلات بین‌المللی مواجه گردید، زیرا به تدریج تعداد موسسات بانکی معتبر خارجی که کارگزار ما بودند، کاهش می‌یافت.

شاید مهمترین واقعه‌ای که در طی سال گذشته اتفاق افتاد، به حذف یارانه‌ها، به ویژه یارانه‌های مربوط به انرژی مربوط می‌گردد. از نظر اقتصاددانان، یارانه‌ها عموماً محل مکانیسم بازار و قیمت‌ها هستند و فقط در شرایطی که دلایل اجتماعی جدی وجود داشته باشد، قابل توجیه می‌باشند. در مورد اغلب یارانه‌های انرژی، حتی آثار اجتماعی آنها نیز منفی بود. در واقع ما خود در گزارش‌های سالانه قبلی به آثار منفی یارانه‌ها اشاره نموده بودیم. به هر حال پیاده کردن حذف یارانه‌ها و بحث آن مدت زیادی به طول انجامید و نحوه عمل آن در بعضی محافل مورد بحث قرار دارد.

سال مورد بررسی با تحولات اجتماعی سیاسی مهمی در همسایگی ما پایان یافت. فرآیند این تحولات هنوز پایان نیافته است و هنوز نمی‌توان آثار اقتصادی و اجتماعی آنها را ارزیابی نمود.

مهمترین وقایع طبیعی فاجعه‌انگیز سال گذشته در چند هفته پایان سال صورت گرفت و آن زلزله شدیدی نزدیک ساحل شمالی اقیانوس کبیر ژاپن بود که متعاقب آن یک سونامی استثنایی شمال شرقی آن کشور را در هم ریخت. بسیاری از منازل متعلقات خصوصی و موسسات درهم ریخته ولی مهمترین آنها خساراتی بود که به نیروگاه‌های اتمی و به خصوص به یک نیروگاه اتمی خاص وارد شد. با وجود سطح بالای تکنولوژی ژاپن و تمام پیشگیری‌هایی که در ژاپن برای مقابله با

زلزله و سایر خطرات طبیعی در نظر گرفته شده بود، بر حسب آخرین خبرها سازمان انرژی اتمی بین‌المللی اعلام داشته است که هنوز نمی‌توان پیش‌بینی نمود طی چه زمانی مهندسین ژاپنی می‌توانند نشت رادیواکتیویته را از نیروگاه اتمی فوکوشیما قطع نمایند. آثار اقتصادی این سانحه سر به فلک می‌زند، ولی با این همه در مقایسه با فاجعه انسانی آن ناچیز است.

در سال ۱۳۸۹ همانطور که انتظار میرفت رشد شاخص بهای سهام ادامه یافت و نرخ آن افزایش یافت. رقم شاخص به ۲۳۲۹۴ و نرخ رشد آن به ۸۵٫۸ درصد رسید. علت اصلی این افزایش را تا حد زیاد می‌توان مربوط به افزایش قیمت مواد اولیه، فلزات و نفت در بازارهای جهانی و تا حدودی نیز رکود بازارهای موازی مانند بازار ساختمان دانست. از سویی دیگر به نظر میرسد این شاخص به علت حجم نسبتاً کوچک بازار حساسیت نسبتاً شدید نسبت به انتظارات از خود نشان میدهد و کمتر متأثر از وضعیت اقتصاد واقعی می‌باشد.

طی ۶ ماهه اول سال تراز پرداخت‌ها با افزایش چشمگیری مواجه شد و از ۴٫۳- میلیارد دلار در پایان نه ماهه اول سال ۱۳۸۸ به ۴٫۵ میلیارد دلار در نه ماهه اول ۱۳۸۹ رسید. این افزایش ناشی از افزایش تراز تجاری از ۱۶ میلیارد دلار به ۲۷٫۱ میلیارد دلار (۶۹٫۴٪) بود. از سوی دیگر کسری حساب سرمایه ادامه یافت و از ۱۲٫۶- میلیارد دلار در مدت مشابه سال قبل به ۱۲٫۷- میلیارد دلار در سال ۱۳۸۹ رسید.

درآمد نفت و گاز برای ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۹ به ۶۰٫۳ میلیارد دلار رسید که ۱۷٫۹ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته افزایش نشان میدهد. صادرات غیرنفتی به ۱۶٫۱ میلیارد دلار رسید که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۳۱ درصد افزایش داشت. واردات ۴ درصد افزایش یافت و به ۴۹٫۳ میلیارد دلار رسید.

بخش واقعی

هیچ آمار رسمی داخلی درباره تولید ناخالص داخلی کشور از نیمه دوم سال ۱۳۸۷ تاکنون منتشر نشده است. علت اصلی این تاخیر، اختلاف بانک مرکزی با وزارت صنایع و معادن بر سر نحوه محاسبه ارزش افزوده بخش صنعت اعلام شده است. ،

بنابراین، گزارش ما روی آمارهای موجود در نیمه نخست سال ۱۳۸۷ متمرکز است. بر اساس سخنرانی معاون اقتصادی بانک مرکزی در کنفرانس سیاست‌های پولی و ارزی (۲۸ و ۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۹) رشد اقتصادی ایران در سال ۱۳۸۷ به ۰,۵٪ رسیده بود که در ۱۵ سال گذشته بی سابقه بوده است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت چون در نیمه نخست سال رشد ۲,۵٪ گزارش شده بود، در نیمه دوم سال باید رشد اقتصادی منفی بوده باشد. صندوق بین‌المللی پول در گزارش ماه اکتبر سال ۲۰۰۹، رشد اقتصادی ایران برای سال ۲۰۱۰ را ۲,۲٪ پیش بینی کرده بود که در اکتبر ۲۰۱۰، آن را به ۱,۶٪ کاهش داد. در آخرین گزارش این سازمان (آوریل ۲۰۱۱)، نرخ رشد اقتصاد ایران در سال ۲۰۱۰ حدود ۱٪ اعلام شده است و پیش‌بینی آن برای سال ۲۰۱۱ حدود صفر درصد می‌باشد. در همین گزارش، متوسط نرخ رشد اقتصادی کشورهای خاورمیانه در سال ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ به ترتیب ۴,۱٪ و ۵,۱٪ اعلام شده است.

نرخ‌های برآوردی رشد اقتصاد ایران در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ بسیار پایین‌تر از نرخ رشد پیش‌بینی شده در برنامه چهارم است. با این حساب، و با توجه به اینکه در سال‌های قبلی برنامه چهارم نیز هیچ‌گاه نرخ رشد اقتصاد ایران به ۸٪ نرسیده است، اهداف در نظر گرفته شده برای برنامه محقق نخواهند شد. اگر نرخ تورم سالیانه را تقریباً برابر با ضریب تعدیل تولید ناخالص داخلی در نظر بگیریم، تولید ناخالص داخلی اسمی کشور در سال ۱۳۸۹ به ۴۷۱۸,۷ تریلیون ریال می‌رسد^۱.

بر اساس آمارهای غیر رسمی، می‌توان یک برآورد مقدماتی از وضعیت رشد اقتصادی در سال ۱۳۸۸ به دست آورد. بر اساس گزارش‌های موجود می‌توان تخمینی از بخش صنعت، تولید نفت، و بخش ساختمان، که بخش عمده‌ای از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد، ارایه نمود:

الف) یک بررسی شرکت‌های صنعتی پذیرفته شده در بورس نشان می‌دهد که مجموع درآمد (فروش) ۲۱۶ شرکت بورسی که بیش از ۶۰٪ ارزش افزوده کل کارگاه‌های بزرگ صنعتی و بیش از ۴۰٪ ارزش افزوده کل صنعت را تشکیل می‌دهند، در سال ۱۳۸۸ فقط به قیمت اسمی ۲,۵٪ افزایش یافته است، و به قیمت واقعی، ۰,۴٪ کاهش یافته است (البته این محاسبه با توجه به آن که تورم، هیچ‌گاه حتی نزدیک به ۲,۹ درصد هم نشده است، قابل بحث به نظر می‌رسد).

شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷ حدود ۴,۵٪ رشد یافته است. البته این تغییر، با توجه به تغییر جامعه آماری، به نحو قاطع قابل اتکا نیست، اما تنها آماری است که از سال ۱۳۸۶ به بعد منتشر شده است. شاخص دیگری که در این زمینه منتشر می‌شود، تعداد جوازهای تاسیس و حجم سرمایه‌گذاری واحدهای صنعتی می‌باشد که آخرین آمار آن نیز مربوط به ۱۳۸۷ می‌باشد. رشد شاخص تعداد جوازهای تاسیس از فصل سوم ۱۳۸۷ و رشد شاخص سرمایه‌گذاری از فصل چهارم ۱۳۸۷ منفی بوده است.

۱ - تولید ناخالص اسمی کشور در سال ۱۳۸۶ حدود ۲۸۹۰,۳ تریلیون ریال بوده است، لذا داریم:

۲۸۹۰,۳ * ۱,۶۳۳ ≈ ۴۷۱۸,۷

ب) تولید نفت در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۷ حدود ۹,۹٪ کاهش یافته است. به عبارت دیگر، رشد ارزش افزوده بخش نفت نیز در سال ۱۳۸۸ منفی بوده است. تغییر قیمت نفت (افزایش یا کاهش) اثری در محاسبه ارزش افزوده بخش نفت ندارد، هرچند مسلماً در هزینه دولت و رشد بخش‌های دیگر به طور غیر مستقیم نقش اساسی ایفا می‌کند.

ج) تعداد پروانه‌های ساختمانی صادره در مناطق شهری در سه ماهه نخست سال ۱۳۸۹ در مقایسه با دوره مشابه سال پیش از آن، حدود ۲۲,۴٪ افزایش یافته است (رشد شهر تهران حدود ۷۲٪ بوده است). بر اساس آماري که وزیر مسکن در همایش تامین مالی مسکن (۲۲ دیماه) بیان کرده است، تعداد پروانه‌های ساختمانی صادره در مناطق شهری در ۸ ماهه نخست سال جاری در مقایسه با دوره مشابه سال قبل، حدود ۵۷٪ رشد یافته است (تهران: ۹۸٪). بنابراین، به نظر می‌رسد که دوره رونق بخش ساختمان آغاز شده باشد و در ماه‌های آینده (و احتمالاً سال آینده) باید منتظر افزایش قیمت‌ها در بخش ساختمان و مسکن باشیم. نرخ رشد تعداد پروانه‌های ساختمانی صادره در مناطق شهری از فصل چهارم سال ۱۳۸۶ تا فصل سوم ۱۳۸۸ منفی بوده است. در فصل چهارم ۱۳۸۸، این نرخ ۰,۴٪ بوده است، در حالی که برای کل سال، این رشد حدود منفی ۲۱,۷٪ بوده است.

سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساختمان‌های جدید مناطق شهری نیز از فصل چهارم ۱۳۸۸ به این سو مثبت شده است. رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساختمان‌های جدید مناطق شهری در فصل نخست سال جاری ۱۱,۲٪ بوده است. رشد این شاخص در سه فصل نخست سال ۱۳۸۸ منفی بوده است.

بنابراین، رشد ارزش افزوده بخش صنعت به احتمال زیاد در سال ۱۳۸۸ منفی و در سال ۱۳۸۹ احتمالاً مثبت بوده است. درباره بخش‌های خدمات و کشاورزی، اطلاعی در دست نداریم. البته بخش خدمات خود تا حدود زیاد تابعی از بخش‌های دیگر، به خصوص صنعت است. مجموع ارزش افزوده بخش صنعت و نفت در کل تولید ناخالص داخلی کشور حدود ۳۵٪ می‌باشد.

(تریلیون ریال)

تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه سال ۱۳۷۶

درصد رشد	تغییر	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵
----------	-------	------	------	------

۸۶ به ۸۷	۸۵ به ۸۶	۸۴ به ۸۵		۶ ماهه	سال	۶ ماهه	سال	۶ ماهه	
-۱۰,۳	۷,۳	۴,۵	-۴,۹	۴۳,۲	۶۴,۷	۴۸,۲	۶۱,۱	۴۴,۹	کشاورزی
-۳,۳	۲,۳	۲,۸	-۰,۶	۲۴,۷	۴۸,۸	۲۵,۶	۴۹,۲	۲۵,۰	نفت
۷,۴	۱۱,۸	۷,۵	۶,۶	۶۷,۷	۱۲۹,۰	۶۳,۰	۱۲۲,۰	۵۶,۴	صنعت و معدن
۶,۳	۹,۸	۹,۹	۴,۲	۵۰,۰	۹۶,۱	۴۷,۰	۹۲,۵	۴۲,۸	صنعت
۱۲,۱	۲۱,۳	-۳,۴	۲,۰	۱۲,۷	۲۲,۷	۱۱,۴	۲۰,۸	۹,۴	ساختمان
۵,۰	۷,۳	۱۰,۹	-۰,۲	۳,۱	۵,۹	۲,۹	۵,۳	۲,۷	سایر
۵,۹	۷,۷	۹,۶	۹,۳	۱۳۸,۰	۲۵۴,۸	۱۳۰,۳	۲۴۳,۸	۱۲۱,۰	خدمات
-۱۳,۰	۶,۴	۱۹,۳	-۰,۳	۳,۶	۷,۸	۴,۲	۸,۲	۳,۹	کسر می‌شود: کارمزد احتسابی
۲,۷	۸,۰	۷,۳	۱۹,۵	۲۷۰,۰	۴۸۹,۶	۲۶۲,۹	۴۶۷,۹	۲۴۳,۴	تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه
۳,۴	۸,۷	۷,۸	۱۸,۹	۲۴۵,۳	۴۴۰,۸	۲۳۷,۳	۴۱۸,۷	۲۱۸,۴	تولید ناخالص داخلی بدون نفت

در فصل نخست سال ۸۹، نرخ بیکاری به ۱۴,۶٪ رسید که در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته، ۳,۵ واحد درصد (۳۱,۵٪) افزایش یافته است. با توجه به اینکه نرخ تورم در همین دوره در پایین ترین حد خود در حدود چهار سال گذشته بوده است، این علامت واقعی رکود است. بیشترین نرخ بیکاری در استان فارس اعلام شده است که حدود ۲۱,۳٪ می‌باشد.

نرخ بیکاری در دوره ۸۹-۱۳۸۳ (درصد)

سال	بهار	تابستان	پاییز	زمستان	میانگین سال
۱۳۸۳*	۱۰,۴	-	۱۰,۳	-	۱۰,۳**
۱۳۸۴***	۱۱,۹	۱۰,۹	۱۰,۹	۱۲,۱	۱۱,۵
۱۳۸۵	۱۱	۱۰,۲	۱۱,۶	۱۲,۱	۱۱,۲
۱۳۸۶	۱۰,۷	۹,۹	۹,۸	۱۱,۹	۱۰,۶
۱۳۸۷	۹,۶	۱۰,۲	۹,۵	۱۲,۵	۱۰,۵
۱۳۸۸	۱۱,۱	۱۱,۳	۱۱,۳	۱۳,۲	۱۱,۷
۱۳۸۹	۱۴,۶				

* در سال ۱۳۸۳، نرخ بیکاری در فصل‌های تابستان و زمستان محاسبه نشده است.

** در سال ۱۳۸۳، نرخ بیکاری فصل پاییز به عنوان نرخ بیکاری سال ۱۳۸۳ در نظر گرفته شده است.

*** روش نمونه‌گیری از سال ۱۳۸۴ به بعد تغییر کرده است.

وضع مالی دولت

در پایان ماه نهم سال ۱۳۸۹، درآمدهای دولت به ۵۷۶,۱ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۱۲۳,۴ تریلیون ریال (۲۷,۳٪) افزایش یافت. در همین دوره، هزینه‌های دولت به ۶۰۲,۴ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره

مشابه سال گذشته ۹,۷ تریلیون ریال (۱,۶٪) کاهش یافت. در نتیجه، کسری بودجه دولت به ۲۶,۳ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۱۳۳,۱ تریلیون ریال (۸۳,۵٪) کاهش یافت. به نظر می‌رسد کاهش کسری بودجه دولت، عمدتاً به خاطر تغییر در تعریف و نحوه شناسایی "درآمد" نفت و عدم پرداخت بخشی از بدهی های دولت تحت عنوان تملک دارایی مالی باشد. با فرض آنکه دولت رویه گذشته را ادامه می‌داد احتمالاً کسری بودجه بیش از سال قبل بود. بر این اساس اگر فرض کنیم که در دوره مورد بررسی، درآمد های نفتی به اندازه سال قبل مورد استفاده قرار میگرفت، کسری تراز عملیاتی و سرمایه ای با فرض ثبات سایر شرایط به ۲۲۸,۵ تریلیون ریال میرسد که ۸,۶ برابر رقم اعلام شده فعلی است.

از جمله مباحث مطرح و مهم در حوزه اقتصادی، طرح تحول اقتصادی می‌باشد که بخشی از آن لایحه هدفمند کردن یارانه‌ها است که به یکی از عمده‌ترین مباحث سیاست گذاران اقتصادی در سال ۱۳۸۹ تبدیل گردید. از موضوعات مهم این لایحه میزان "صرفه جویی"^۲ "درآمد" دولت از محل آزادسازی قیمت‌ها است که پس از اختلافات و چانه‌زنی‌های فراوان میان قوای مجریه و مقننه، سرانجام مجلس مبلغ ۲۰۰ تریلیون ریال صرفه جویی دولت از محل آزاد سازی قیمت‌ها را به تصویب رساند، در حالی که نظر دولت مبلغ ۴۰۰ تریلیون ریال بوده است. با توجه به تصمیمات مجلس و بر اساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دولت مکلف شده است حداکثر معادل ۵۰ درصد از خالص وجوه حاصل از اجرای این قانون را به صورت یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیر نقدی به سرپرستان کلیه خانوارهای کشور، ۳۰ درصد آن را برای پرداخت کمک‌های بلاعوض، یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده به بنگاه‌های تولیدی، و تا ۲۰ درصد از آن را به منظور جبران آثار آن بر هزینه‌های جاری و هزینه‌های عمرانی خود هزینه کند.^۳

این طرح در پایان آذر ۱۳۸۹ رسماً به اجرا در آمد هر چند که اولین قسط یارانه های نقدی در ماه مهر و آبان به خانوارهای ایرانی که در طرح ثبت نام پرداخت یارانه شرکت کردند پرداخت شد. رقم پرداختی به هریرانی در هر ماه ۴۴۵,۰۰۰ ریال در سال ۱۳۸۹ تعیین شد. در مرحله اول طرح هدفمند کردن یارانه ها ۶۰ میلیون و یکصد هزار نفر جهت اخذ یارانه ثبت نام نمودند که دولت در این مرحله به میزان دو ماه یارانه به ثبت کنندگان طرح پرداخت کرد و حدود ۵,۳ تریلیون ریال برای دولت هزینه داشت. هنوز امار رسمی در رابطه با درآمد ها و هزینه های واقعی طرح هدفمند سازی یارانه ها اعلام نشده است و این اطلاعات بیشتر متکی بر آمار روزنامه ها است که بعضاً برخی از مسوولین طرح ارائه کرده اند. همچنین به دلیل عدم انتشار رقم های دقیق عملکرد مالی دولت در سه ماهه چهارم، نمی توان ارزیابی دقیقی از طرح هدفمند کردن یارانه ها ارائه نمود.

^۲-در لایحه هدفمندسازی یارانه‌ها و آزادسازی قیمت‌ها، دولت در واقع از هزینه کردن درآمدهای خود به صورت پرداخت یارانه بر روی برخی از اقلام خودداری کرده و با آزادسازی قیمت‌ها و توزیع هدفمند یارانه‌ها نحوه هزینه کرد یارانه‌ها را تغییر خواهد داد، بنابراین درست‌تر است به جای «درآمد» جدید دولت، آنرا «صرفه جویی» در هزینه‌ها به شمار آوریم.

۳ - <http://www.tahavolateeghtesadi.ir/layehe-matneghanon-fa.html>

در نه ماهه نخست سال ۱۳۸۹، درآمدهای نفتی دولت ۳۳۸ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۲۰۲ تریلیون ریال (یا ۱۴۹,۱) افزایش داشته است. دلیل بخشی از این رشد، همانطور که قبلاً توضیح داده شد، تغییر در سرفصل درآمدهای دولت بوده است. به این ترتیب میزان وابستگی بودجه به درآمدهای نفتی در نه ماهه نخست ۱۳۸۹ نسبت به کل هزینه های بودجه (جاری و عمرانی) حدود ۵۶,۱٪ است که ۵,۷ واحد درصد بیش از مدت مشابه سال قبل است.

در دوره مورد بررسی (نه ماهه نخست ۱۳۸۹)، درآمدهای مالیاتی دولت به ۱۸۸,۳ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۳۱,۳ تریلیون ریال (۱۰,۲٪) کاهش داشته است. علت اصلی کاهش درآمدهای مالیاتی تغییر سرفصل های درآمدی دولت می باشد. در سال های قبل وزارت نفت مکلف بود در سرفصل مالیات اشخاص حقوقی ۵٪ از فروش نفت را به حساب مالیات واریز نماید و همچنین حقوق و عوارض گمرکی تحت عنوان مالیات بر واردات به حساب درآمدهای مالیاتی دولت واریز می شد. در تغییر سرفصل های درآمدهای دولت، سرفصل مالیات فروش نفت تحت عنوان درآمدهای نفتی مورد محاسبه قرار میگیرد و مالیات بر واردات در سرفصل درآمدهای گمرک. لذا این دو قلم از سرفصل درآمدهای مالیاتی دولت حذف شده است. این دو قلم حدود ۴۰٪ درآمد های مالیاتی سال ۱۳۸۸ را تشکیل داده اند. در سال ۸۸ درآمد مالیاتی دولت با احتساب این دو قلم حدود ۳۰۰ تریلیون ریال بوده است.

تا پایان سال ۱۳۸۹، درآمدهای مالیاتی دولت بدون احتساب مالیات بر واردات و مالیات عملکرد نفت به ۲۰۸,۱ تریلیون ریال رسید که در مقایسه با سال گذشته، ۱۵,۵٪ رشد نشان می دهد، اما مقایسه رقم کل مالیات در سال ۱۳۸۹ و ۱۳۸۸ بدون در نظر گرفتن این تغییرات حدود ۳۰,۶٪ کاهش داشته است. دلیل رشد درآمدهای مالیاتی رشد مالیات مستقیم است. مجموع مالیاتهای مستقیم بدون احتساب مالیات عملکرد نفت ۱۹,۳ تریلیون ریال (۱۲,۳٪) نسبت به سال ۱۳۸۸ رشد نموده است درحالیکه مقایسه درآمد مالیاتهای مستقیم در سال ۱۳۸۹ نسبت به ۱۳۸۸ بدون در نظر گرفتن تغییر سرفصل های درآمدی ۰,۴٪ درصد رشد کاهش داشته است. اجزاء درآمد مالیاتهای مستقیم شامل مالیات اشخاص حقوقی، مالیات بر درآمد و مالیات بر ثروت است که به ترتیب در سال گذشته ۱۱۸,۳ تریلیون ریال، ۴۱,۴ تریلیون ریال و ۱۱,۳ تریلیون از درآمد های مالیاتی را تشکیل داده است و به ترتیب ۸, ۲۲ و ۲۵ درصد نسبت به سال قبل رشد داشته است.

در سال ۱۳۸۹، حجم مالیاتهای غیر مستقیم به ۳۷,۱ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال پیش از آن افزایشی حدود ۸,۷ تریلیون ریال (۳۰٪) را تجربه کرده است. البته باید خاطر نشان کرد که این رقم با حذف مالیات بر واردات مورد مقایسه قرار گرفته است. در صورتی که این رقم به مالیات غیر مستقیم در سال قبل اضافه شود و با عدد فعلی مقایسه گردد، درآمد مالیاتهای غیر مستقیم ۶۰٪ کاهش یافته است. از مجموع مالیاتهای غیر مستقیم، بیشترین سهم مربوط به مالیات بر ارزش افزوده است. این قلم به ۲۰,۴ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۴,۳ تریلیون ریال (۲۶,۷٪) افزایش داشته است. مالیات بر ارزش افزوده ۵۴,۹٪ از مجموع مالیاتهای غیر مستقیم را تشکیل می دهد.

مالیات بر ارزش افزوده پس از تصویب، در دی ماه ۱۳۸۷ عملیاتی شد. نرخ مالیات بر ارزش افزوده برای اغلب کالاها ۳٪ می‌باشد که برخی از کالاها و خدمات مرتبط با بخش کشاورزی و صنایع دستی از آن مستثناء می‌باشند. نرخ مالیات بر ارزش افزوده برای سیگار و دخانیات ۱۲٪ و برای مواد سوختی و بنزین هواپیما ۲۰٪ می‌باشد. اگرچه برقراری مالیات بر ارزش افزوده با توجه به شرایط سخت اقتصادی دارای واکنش‌های منفی بوده است، انتظار بر آن است که به زودی به منبع اصلی درآمد دولت تبدیل شود.

در دوره نه ماهه مورد بررسی، هزینه‌های دولت به ۶۰۲,۴ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۷۱ تریلیون ریال (۱۳,۴٪) افزایش یافته است. در همین دوره، هزینه‌های جاری دولت به رقم ۴۵۷,۷ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۶۰,۹ تریلیون ریال (۱۲,۴٪) افزایش داشته است. هزینه‌های جاری ۷۶٪ از کل هزینه‌های دولت را تشکیل می‌دهد که این رقم در دوره مشابه سال ۱۳۸۸ حدود ۶۶,۵٪ بوده است. از طرف دیگر، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به ۱۴۳,۱ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته، ۱۰,۹ تریلیون ریال (۸,۳٪) افزایش داشته است. سهم هزینه‌های عمرانی از کل هزینه‌های دولت ۲۴٪ بود که ۲,۲ واحد درصد بیشتر از سهم آن در سال گذشته بود.

آخرین قلم هزینه‌های دولت، تملک دارایی‌های مالی است که شامل بازپرداخت وام‌ها می‌شود که رقم کوچکی از پرداخت دولت را شامل می‌شود و سهم آن حدود ۰,۳٪ می‌باشد که ۱۱ واحد درصد نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش یافته است. بر اساس بودجه مصوب دولت در سال ۱۳۸۹ موظف بوده ۱۳۰ تریلیون ریال از دیون خود را پرداخت نماید که تنها ۱,۶ تریلیون ریال از دیون پرداخت شده است.

همان گونه که در بالا اشاره شد، در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۸۹، کسری بودجه دولت به ۲۶,۳ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل ۱۳۳,۱ تریلیون ریال (۸۳,۵٪) کاهش یافت.

در آمار منتشر شده، نحوه تامین کسری بودجه و ترکیب آن در دوره مورد بررسی مشخص نشده است و آخرین اطلاعات مربوط به شش ماهه اول سال ۱۳۸۹ است. در شش ماهه نخست سال ۱۳۸۹، دولت حدود ۵,۱ تریلیون ریال مازاد بودجه (تراز عملیاتی و سرمایه‌ای) داشته است هرچند که با اضافه کردن تملک دارایی‌های مالی مازاد بودجه در شش ماهه نخست سال به کسری بودجه‌ای معادل ۱۲,۸ تریلیون ریال تبدیل شده است لیکن به دلیل ماهیت درآمد‌ها و هزینه‌های دولت، نیمه اول سال دوره مناسبی جهت بررسی عملکرد دولت نیست. در عین حال بیشتر تغییرات درآمد‌ها و هزینه‌ها (بویژه هزینه‌ها) در سه ماهه آخر سال اتفاق می‌افتد که اطلاعات آن هنوز در دست نیست.

در سال ۱۳۸۹، حساب ذخیره ارزی از سیستم حذف شد و به جای آن صندوق توسعه ملی ایجاد شد. بر این اساس دولت سهم بیشتری از درآمد‌های نفتی را به عنوان درآمد مستقیم شناسایی کرد و در نتیجه کسری بودجه به خاطر تغییر در سرفصل‌های درآمد‌ها کم شد.

با شکل‌گیری حساب ذخیره ارزی، دولت می‌بایست بخش تقریباً ثابتی از درآمد‌های حاصل از فروش نفت را به عنوان درآمد شناسایی می‌کرد و مابقی آن را در حسابی به نام حساب ذخیره ارزی واریز می‌کرد. بر اساس طرح اولیه ۵۰٪ سهم

درآمدهای نفتی حساب ذخیره ارزی متعلق به دولت بود که می بایست در پروژه های عمرانی سرمایه گذاری نماید و مابقی آن در چارچوب وام به بخش خصوصی در پروژه های غیر دولتی سرمایه گذاری نماید. هرچند که که طی سالهایی که حساب ذخیره ارزی وجود داشت دولت هیچگاه این نسبت را رعایت نکرد و از حساب ذخیره ارزی جهت تامین کسری بودجه خود استفاده نموده است.

(تریلیون ریال)

وضعیت مالی دولت در نه ماهه نخست سال ۱۳۸۸

ترکیب (%)				رشد (%)			۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۸/۸۹	۸۷/۸۸	۸۶/۸۷					
درآمدها:											
۵۸,۶	۳۰,۰	۳۹,۰	۴۲,۴	۱۴۹,۱	۷,۶-	۲۰,۹	۳۳۷,۸	۱۳۵,۶	۱۷۷,۴	۱۴۶,۷	نفت و گاز
۳۲,۷	۴۶,۳	۴۰,۳	۴۱,۴	۱۰,۲-	۴۶,۱	۲۷,۷	۱۸۸,۳	۲۰۹,۶	۱۸۳,۲	۱۴۳,۵	مالیات
۸,۷	۲۳,۷	۲۰,۷	۱۶,۲	۵۳,۵-	۹۱,۱	۶۷,۳	۵۰,۰	۱۰۷,۵	۹۴,۱	۵۶,۲	سایر
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۷,۳	۳۰,۷	۳۱,۳	۵۷۶,۱	۴۵۲,۷	۴۵۴,۸	۳۴۶,۴	جمع
هزینه ها											
۷۶,۰	۶۶,۵	۶۷,۰	۶۹,۸	۱۲,۴	۳,۲-	۳۱,۱	۴۵۷,۷	۴۰۷,۱	۴۲۰,۸	۳۲۰,۹	جاری
۲۳,۸	۲۱,۶	۲۲,۵	۲۲,۵	۸,۲	۶,۴-	۳۶,۶	۱۴۳,۱	۱۳۲,۲	۱۴۱,۳	۱۰۳,۴	عمرانی
۰,۳	۱۱,۹	۱۰,۶	۷,۷	۹۷,۸-	۹,۸	۸۷,۵	۱,۶	۷۲,۸	۶۶,۳	۳۵,۴	تملك دارایی های مالی
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱,۶-	۲,۶-	۳۶,۷	۶۰۲,۴	۶۱۲,۱	۶۲۸,۴	۴۵۹,۷	جمع کل
				۸۳,۵-	۴۰,۷	۵۳,۲	۲۶,۳-	۱۵۹,۴-	۱۷۳,۶-	۱۱۳,۳-	مازاد / کسری بودجه (منفی)
منابع تامین کسری بودجه											
۰,۰	۰,۰	۰,۰	۳,۸			-	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۴,۳	اوراق مشارکت
۰,۰	۰,۱	۰,۰	۰,۰	-	۱۳۴,۲	-	۰,۰	۰,۲	۰,۱	۰,۰	تسهیلات خارجی
۰,۰	۱۵,۲	۵,۰	۳,۱	-	۱۷۸,۳	۱۴۵,۰	۰,۰	۲۴,۳	۸,۷	۳,۶	واگذاری شرکت های دولتی
۰,۰	۷۰,۶	۸۳,۱	۸۵,۶	-	۲۲,۰-	۴۸,۸	۰,۰	۱۱۲,۵	۱۴۴,۲	۹۶,۹	حساب ذخیره ارزی
۱۰۰,۰	۱۴,۱	۱۱,۸	۷,۵	۱۷,۴	۹,۱	۱۴۱,۸	۲۶,۳	۲۲,۴	۲۰,۵	۸,۵	سایر
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۸۳,۵-	۸,۲-	۵۳,۲	۲۶,۳	۱۵۹,۴	۱۷۳,۶	۱۱۳,۳	جمع
				۱۴۳,۸	۳۷,۲-	۱۸,۳	۲۱۹,۴-	۹۰,۰-	۱۴۳,۴-	۱۲۱,۲-	تراز عملیاتی
				۵۶۲۶,۵	۹۰,۶-	۱۶,۵-	۱۹۴,۷	۳,۴	۳۶,۲	۴۳,۳	تراز سرمایه ای
				۷۱,۵-	۱۹,۳-	۳۷,۷	۲۴,۷-	۸۶,۶-	۱۰۷,۳-	۷۷,۹-	جمع

شابان ذکر است که در بودجه های سال های اخیر، پس از تغییر نحوه ارایه بودجه از سال ۱۳۸۰، از درآمد نفت به عنوان "ثروت" یاد می شود و نه "درآمد". بنابراین، از این دیدگاه، همه هزینه هایی که از محل درآمدهای نفتی انجام می شود را باید کسری بودجه به شمار آورد، زیرا منبع تامین آن "درآمد" دولت نبوده است. این فرآیند در عین حال موجب افزایش حجم پول و افزایش تقاضای موثر می گردد. از طرف دیگر، استفاده از درآمدهای نفتی امکان افزایش واردات را فراهم

می‌آورد و می‌تواند باعث جذب تقاضای موثر ایجاد شده گردد. در این صورت، اثر تورمی آن خنثی می‌گردد. در هر صورت کسری بودجه، که هم اکنون دولت با آن مواجه است بیش از سال های قبل با مفهوم کسری بودجه واقعی نزدیک است، زیرا از تمام منابع درآمدی خود به نحو حداکثر استفاده نموده است .

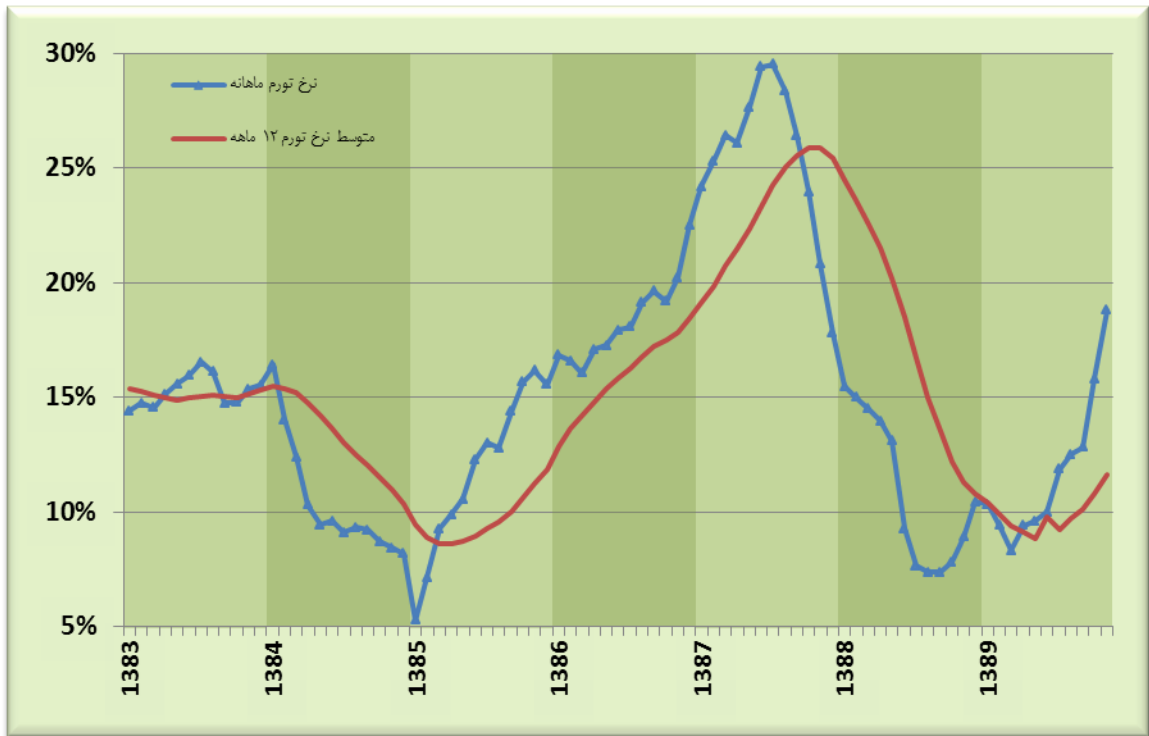
روند قیمت‌ها

در پایان سال ۱۳۸۹، متوسط نرخ تورم ۱۲ ماهه (شاخص هزینه زندگی) به ۱۲,۴٪ رسید که ۱,۶ واحد درصد بیشتر از نرخ تورم سال گذشته (۱۰,۸٪) بود. نرخ تورم اسفند ماه در مقایسه با ماه مشابه سال گذشته، به ۱۹,۹٪ رسید که نسبت به آن ۹,۵ واحد درصد (۹۱,۳٪) افزایش داشته است. نرخ تورم ماه به ماه از تیرماه سال جاری روند افزایشی به خود گرفته است و در سه ماه اخیر، شیب آن افزایش بیشتری یافته است. در گزارش‌های قبلی پیش‌بینی شده بود که با اجزای طرح هدفمند سازی یارانه‌ها، نرخ تورم روند افزایشی به خود بگیرد، که در نمودار زیر این جهش قابل ملاحظه است. برای اطلاعات بیشتر، در جدول صفحه بعد، نرخ تورم ماه به ماه، و میانگین نرخ تورم برای دو سال اخیر آمده است.

سقوط مداوم و بی وقفه نرخ رشد قیمت‌ها از نیمه دوم ۱۳۸۷ تا پایان فصل سوم ۱۳۸۸ (نمودار زیر) را باید معمولاً ناشی از عوامل انقباضی و بنیادی رکود اقتصادی به شمار آورد. در حالی که، افزایش نرخ تورم در ماه‌های اخیر، عمدتاً محصول تأثیرات تحریم‌های بین‌المللی و اجرای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها است.

انتظار بر این است که با افزایش هزینه‌های تولید و به تبع آن خارج شدن تعداد قابل توجهی از تولیدکنندگان از چرخه تولید، فرایند تورم رکودی مجدداً تشدید شود. این موضوع می‌تواند باعث افزایش احتمال عدم بازپرداخت اقساط تسهیلات اعطایی بانک‌ها شود. بنابراین، بانک‌ها باید خود را برای دور جدید افزایش مطالبات معوق آماده سازند و در پرداخت تسهیلات، ریسک اعتباری مشتریان را به دقت بررسی نمایند.

روند نرخ تورم در دوره ۸۹-۱۳۸۳

بیشترین افزایش قیمت در بهمن ماه^۴ نسبت به ماه مشابه سال قبل، مربوط به گروه «حمل و نقل» بود که به ۳۲٫۶٪ رسید (در مقایسه با رشد ۵٫۹٪ در ماه مشابه سال قبل). پس از آن گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» با ۲۶٫۷٪ افزایش قرار دارد (در مقایسه با ۱۱٪ افزایش در ماه مشابه سال قبل). گروه «بهداشت و درمان» نیز با ۱۷٫۳٪ افزایش در مقایسه با ۲۰٫۶٪ افزایش در ماه مشابه سال قبل رشد قابل توجهی داشته است. شاخص قیمت گروه «تفریح و امور فرهنگی» ۱۱٫۶٪ و گروه «تحصیل» نیز ۱۱٫۷٪ رشد یافتند (در مقایسه با ۹٫۴٪ و ۱۵٪ در ماه مشابه سال پیش). اقلام مذکور وزن اندکی در سبد کالایی خانوار دارند، اما به لحاظ اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارند. کمترین افزایش شاخص قیمت نیز مربوط به گروه «دخانیات» می‌باشد که نسبت به ماه مشابه سال گذشته ۰٫۷٪ کاهش یافته است (در مقایسه با ۲۲٫۸٪ افزایش در ماه مشابه سال گذشته).

در ماه مورد بررسی، در میان اجزای تشکیل دهنده «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، روغن‌ها و چربی‌ها ۶۳٫۱٪، غلات و نان ۴۶٫۸٪، و انواع سبزی و حبوبات ۳۳٫۵٪ رشد یافتند.

۴- به دلیل اینکه جزییات آمار مربوط به اسفند ماه اعلام نشده است، تغییرات نرخ رشد قیمت اقلام در بهمن ماه مورد بررسی قرار گرفته است.

نرخ تورم ماهانه و میانگین دوازده ماهه بر اساس سال پایه ۱۳۸۳

ماه	تورم ماه به ماه	متوسط تورم ۱۲ ماهه	ماه	تورم ماه به ماه	متوسط تورم ۱۲ ماهه
۱۳۸۶م۰۱	۱۶,۸۰٪	۱۲,۸۰٪	۱۳۸۸م۰۱	۱۵,۵۰٪	۲۴,۵۰٪
۱۳۸۶م۰۲	۱۶,۶۰٪	۱۳,۶۰٪	۱۳۸۸م۰۲	۱۵,۰۰٪	۲۳,۶۰٪
۱۳۸۶م۰۳	۱۶,۱۰٪	۱۴,۲۰٪	۱۳۸۸م۰۳	۱۴,۵۰٪	۲۲,۵۰٪
۱۳۸۶م۰۴	۱۷,۱۰٪	۱۴,۸۰٪	۱۳۸۸م۰۴	۱۴,۰۰٪	۲۱,۵۰٪
۱۳۸۶م۰۵	۱۷,۳۰٪	۱۵,۴۰٪	۱۳۸۸م۰۵	۱۳,۱۰٪	۲۰,۲۰٪
۱۳۸۶م۰۶	۱۷,۹۰٪	۱۵,۸۰٪	۱۳۸۸م۰۶	۹,۳۰٪	۱۸,۵۰٪
۱۳۸۶م۰۷	۱۸,۱۰٪	۱۶,۲۰٪	۱۳۸۸م۰۷	۷,۶۰٪	۱۶,۷۰٪
۱۳۸۶م۰۸	۱۹,۱۰٪	۱۶,۸۰٪	۱۳۸۸م۰۸	۷,۴۰٪	۱۵,۰۰٪
۱۳۸۶م۰۹	۱۹,۶۰٪	۱۷,۲۰٪	۱۳۸۸م۰۹	۷,۴۰٪	۱۳,۵۰٪
۱۳۸۶م۱۰	۱۹,۲۰٪	۱۷,۵۰٪	۱۳۸۸م۱۰	۷,۸۰٪	۱۲,۲۰٪
۱۳۸۶م۱۱	۲۰,۲۰٪	۱۷,۸۰٪	۱۳۸۸م۱۱	۸,۹۰٪	۱۱,۳۰٪
۱۳۸۶م۱۲	۲۲,۵۰٪	۱۸,۴۰٪	۱۳۸۸م۱۲	۱۰,۴٪	۱۰,۸۰٪
۱۳۸۷م۰۱	۲۴,۲۰٪	۱۹,۱۰٪	۱۳۸۹م۰۱	۱۰,۳٪	۱۰,۴٪
۱۳۸۷م۰۲	۲۵,۳۰٪	۱۹,۸۰٪	۱۳۸۹م۰۲	۹,۴٪	۹,۹٪
۱۳۸۷م۰۳	۲۶,۴۰٪	۲۰,۷۰٪	۱۳۸۹م۰۳	۸,۳٪	۹,۴٪
۱۳۸۷م۰۴	۲۶,۱۰٪	۲۱,۵۰٪	۱۳۸۹م۰۴	۹,۴٪	۹,۱٪
۱۳۸۷م۰۵	۲۷,۶۰٪	۲۲,۳۰٪	۱۳۸۹م۰۵	۹,۶٪	۸,۸٪
۱۳۸۷م۰۶	۲۹,۴۰٪	۲۳,۳۰٪	۱۳۸۹م۰۶	۱۰,۰٪	۹,۸٪
۱۳۸۷م۰۷	۲۹,۵۰٪	۲۴,۳۰٪	۱۳۸۹م۰۷	۱۱,۹٪	۹,۲٪
۱۳۸۷م۰۸	۲۸,۳۰٪	۲۵,۰۰٪	۱۳۸۹م۰۸	۱۲,۵٪	۹,۷٪
۱۳۸۷م۰۹	۲۶,۴۰٪	۲۵,۶۰٪	۱۳۸۹م۰۹	۱۲,۸٪	۱۰,۱٪
۱۳۸۷م۱۰	۲۴,۰۰٪	۲۵,۹۰٪	۱۳۸۹م۱۰	۱۵,۸٪	۱۰,۸٪
۱۳۸۷م۱۱	۲۰,۸۰٪	۲۵,۹۰٪	۱۳۸۹م۱۱	۱۸,۸٪	۱۱,۶٪
۱۳۸۷م۱۲	۱۷,۸۰٪	۲۵,۴۰٪	۱۳۸۹م۱۲	۱۹,۹٪	۱۲,۶٪

وضعیت پولی

در ده ماهه نخست سال ۱۳۸۹، در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته، رشد اغلب متغیرهای پولی افزایش یافت. بیشترین رشد مربوط به پایه پولی است که به ۴۱,۴٪ رسید. افزایش پایه پولی به دلیل افزایش قابل توجه بدهی دولت و بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی بوده است. احتمالاً اجرای طرح هدفمند سازی یارانه‌ها و طرح مسکن مهر، عوامل اصلی افزایش بدهی دولت و بانک‌ها به بانک مرکزی بوده‌اند. در دوره مورد بررسی، رشد سپرده‌های دیداری افزایش یافت و در مقابل، رشد سپرده‌های مدت‌دار کاهش یافت. در نتیجه، با توجه به ترکیب آنها در کل سپرده‌ها، رشد کل سپرده‌ها کاهش یافت و از ۲۷,۶٪ در دوره مشابه سال گذشته به ۲۱,۴٪ رسید. در مقابل، رشد اعتبارات بخش خصوصی رشد قابل توجهی یافت و از ۱۵,۳٪ در دوره مشابه سال گذشته به ۳۰,۹٪ رسید. در دوازده ماهه منتهی به دی ماه ۱۳۸۹، نقدینگی با ۲۱,۸٪ رشد به ۲۶۸۳,۵ تریلیون ریال رسید که ۵,۲ واحد درصد از دوره مشابه سال گذشته کمتر است.

در دوره مورد بررسی، روند نزولی رشد اعتبارات بخش خصوصی تغییر کرد و حجم اعتبارات بخش خصوصی در پایان ماه دهم سال به ۲۶۸۴,۲ تریلیون ریال رسید. تاثیر سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی که از نیمه دوم سال ۱۳۸۶ به اجرا درآمده بود، به پایان رسیده است و آثار سیاست‌های انبساطی جدید شروع شده است.

در دوره مورد بررسی، بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی ۶۸,۲٪ (۱۳۰,۴ تریلیون ریال) افزایش یافت و به ۳۲۱,۷ تریلیون ریال رسید. بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در دوره مشابه سال گذشته ۱۸,۳٪ کاهش یافته بود. این رشد در سه سال اخیر بی‌نظیر بوده است. افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در نیمه نخست سال مورد بررسی ۱۷,۴٪ بود و در پایان ماه هفتم با ۳۳ تریلیون ریال افزایش (نسبت به ماه شهریور) به ۴۵٪ رسید. افزایش مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها در این ماه، احتمالاً مربوط به اعتبارات اعطایی برای مسکن مهر است که با نرخ بسیار پایین در اختیار متقاضیان قرار گرفته است. کاهش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در ده ماهه نخست سال ۱۳۸۸، نتیجه ادامه اعمال سیاست کاهش اعطای اعتبارات بانک مرکزی به بانک‌ها بود که در نیمه دوم سال ۱۳۸۶ به اجرا گذاشته شد.

در دوازده ماهه منتهی به دی ماه ۱۳۸۹، بدهی دولت به بانک مرکزی ۳۸,۵٪ (۵۱,۸ تریلیون ریال) افزایش یافت و به ۱۸۶ تریلیون ریال رسید. بدهی دولت به بانک مرکزی که در پایان ماه ششم سال، ۱۹٪ نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش یافته بود، در سه ماه پاییز، ۱۰۲,۳ تریلیون ریال افزایش یافت (رشد قابل توجه ۵۷,۹٪ در پایان آذر ماه ۱۳۸۹ نسبت به ماه مشابه سال ۱۳۸۸). احتمال می‌رود افزایش بدهی دولت به بانک مرکزی نیز در ارتباط با پرداخت یارانه‌ها باشد، زیرا مطالبات بانک مرکزی از دولت در ماه هشتم سال رشد قابل توجهی یافته است (۶۲,۸٪ نسبت به ماه مشابه سال قبل). حجم یارانه‌های پرداختی در مرحله اول اجرای طرح، ۵۴ تریلیون ریال^۵ بوده است. در این صورت، کلیه یارانه‌های پرداختی از محل اعتبارات بانک مرکزی تامین شده است که موضوع به جای خود نیاز به تعمق و بررسی بیشتر دارد. بدهی دولت به بانک مرکزی تقریباً از سال ۱۳۸۳ به بعد روند کاهشی داشت. این کاهش رشد در شهریور ماه ۱۳۸۹ مورد بررسی به کمترین میزان خود (منفی ۱۹,۱٪) رسید. اطلاعاتی درباره بدهی شرکت‌ها و موسسات دولتی به بانک مرکزی منتشر نشده است (در سه ماهه نخست سال ۱۳۸۹، بدهی شرکت‌ها و موسسات دولتی به بانک مرکزی با ۳,۱٪ افزایش به ۴۴,۱ تریلیون رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل، ۵,۳ واحد درصد کاهش یافته بود. در همین دوره، بدهی دولت به بانک مرکزی با ۱۲,۲٪ افزایش به ۱۰۳,۵ تریلیون رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل، ۱۲,۷ واحد درصد افزایش یافته بود).

در دوره مورد بررسی، سپرده‌های سیستم بانکی با ۲۱,۴٪ (۴۴۲,۵ تریلیون ریال) افزایش به ۲۵۱۰,۳ تریلیون ریال رسید که ۶,۲ واحد درصد کمتر از دوره مشابه سال گذشته است. سپرده‌های دیداری با ۲۶,۹٪ (۹۷ تریلیون ریال) افزایش به ۴۵۶,۵ تریلیون ریال رسید که نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۲۲,۶ واحد درصد افزایش یافت. در مقابل، سپرده‌های مدت‌دار با ۲۰,۲٪ (۳۴۶ تریلیون ریال) افزایش به ۲۰۵۳,۸ تریلیون ریال رسید (در مقایسه با ۳۴٪ رشد در دوره مشابه سال گذشته). بنابراین، کاهش رشد سپرده‌های مدت‌دار، علت اصلی کاهش رشد سپرده‌های سیستم بانکی می‌باشد. باید توجه داشت که

۵ - به گزارش وضع مالی دولت مراجعه شود.

تغییر سالانه نرخ‌ها توسط بانک مرکزی، باعث ایجاد حساسیت بیشتر نسبت به بالا و پایین شدن نرخ‌ها شده است که معلوم نیست با اهداف واضعین سیاست پولی منطبق باشد.

ضمناً در زمینه جذب و نقل و انتقال سپرده‌ها، از حجم و نحوه فعالیت موسسات مالی و اعتباری غیر مجاز اطلاع درستی در دست نیست، ولی مسلم است که این موسسات نقش مهمی در این زمینه دارند و فعالیت آنها به راحتی کارایی سیاست پولی را از بین می‌برد.

باید به این نکته اشاره کرد که روند استفاده از کارت‌های بانکی در سال‌های اخیر رو به رشد بوده است. بر اساس آمار منتشره توسط بانک مرکزی، حجم مبادلات صورت گرفته در ماه دهم سال ۱۳۸۹ از طریق کارت‌های بانکی (از سه وسیله خودپردازها، پایانه‌های فروش، و پایانه‌های شعب) به ۲۸۳,۱ تریلیون ریال رسید که نسبت به ماه مشابه سال گذشته ۱۰۲٪، و نسبت به ماه مشابه دو سال گذشته ۲۹۴٪ افزایش یافته است. با توجه به تعریف پول، حجم مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب باید در M1 منظور شود. از طرف دیگر، با توجه به ویژگی کارت‌های بانکی در انتقال آنی وجوه، مانده حساب‌های غیردیداری که به کارت متصل هستند، باید در زمره حساب‌های دیداری طبقه بندی شوند. در حال حاضر بانک مرکزی آنها را با توجه به نوع حساب طبقه‌بندی می‌کند، ولی در حال بررسی موضوع هستند تا در این زمینه اقداماتی صورت دهند. البته کارت‌هایی که به حساب‌های دیداری متصل هستند، تغییری در حجم پول نمی‌دهند.

حجم اسکناس و مسکوک در گردش در ده ماهه نخست سال ۲۸,۳٪ افزایش یافت. در دوره مشابه دو سال گذشته (۱۳۸۷)، به دلیل حذف چک پول‌های بانک‌ها و معرفی چک پول‌های بانک مرکزی، حجم اسکناس و مسکوک در گردش رشد قابل توجهی یافته بود (حدود ۹۱٪) که در حال حاضر اثر آن تقریباً از بین رفته است.

در دوره مورد بررسی، پایه پولی ۴۱,۴٪ افزایش یافت و به ۶۴۰,۹ تریلیون ریال رسید (در مقایسه با ۵,۷٪ افزایش در دوره مشابه سال پیش از آن). رشد پایه پولی از ماه هفتم سال مورد بررسی افزایش قابل توجهی یافته است، که دلیل اصلی آن همان افزایش بدهی دولت و بانک‌ها به بانک مرکزی (به واسطه اجرای طرح هدفمند سازی یارانه‌ها) می‌باشد. رشد خالص داراییهای خارجی بانک مرکزی در دوره مورد بررسی به ۰,۶٪ رسیده است که ۱۳,۹ واحد درصد کمتر از دوره مشابه سال گذشته است. روند رشد خالص داراییهای خارجی بانک مرکزی از سال ۱۳۸۵ به بعد کاهش یافته است.

همان طور که در بالا اشاره شد، علت اصلی افزایش پایه پولی، افزایش اعتبارات بانک مرکزی به بانک‌ها و دولت بوده است (که تا حدودی به علت افزایش سپرده دولت نزد بانک مرکزی جبران شده است). عامل دیگری که در تغییر پایه پولی نقش دارد، قلم "خالص سایر داراییها" است که رقم آن هم جالب توجه است. در ده ماهه نخست سال جاری، خالص سایر داراییهای بانک مرکزی، ۴۷,۹ تریلیون ریال کاهش یافته است که اثر منفی روی افزایش نقدینگی دارد. باید توجه داشت که معمولاً بانک مرکزی با تغییر در میزان اعتبارات اعطایی خود به سیستم بانکی و سیاست خرید و فروش اوراق بهادار کوتاه مدت در بازار پول "عملیات بازار باز"، اثر مثبت یا منفی عوامل موثر دیگر در پایه پولی را کنترل می‌کند. در مجموع،

در صورتی که ضریب فزاینده نقدینگی را ۴,۱۹ فرض کنیم، حداکثر مقداری که افزایش ۱۱۸,۲ تریلیون ریال در پایه پولی می‌تواند به نقدینگی اضافه کند، ۴۹۵ تریلیون می‌باشد.

مجموع سپرده‌های دیداری و سپرده قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی در یک سال منتهی به دی ماه ۱۳۸۹ به میزان ۱۲۱ تریلیون ریال (۲۱٪) افزایش یافت که در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته ۲,۴ واحد درصد افزایش یافته است.

با توجه به در دست داشتن آمار نرخ تورم تا پایان سال، می‌توان برآوردی از نحوه اثرگذاری سیاست پولی در دو ماه پایانی سال ارایه داد (به بخش تورم گزارش حاضر مراجعه شود). نرخ تورم ماه به ماه، و متوسط نرخ تورم ۱۲ ماه در ماه‌های بهمن و اسفند افزایش یافته‌اند. با این حساب، می‌توان تصور نمود که روند رشد متغیرهای پولی در دو ماه پایانی سال نیز ادامه داشته باشد. آهنگ سریع رشد تورم ماه به ماه می‌تواند نشان از افزایش در سرعت رشد این متغیرها در ماه‌های پایانی سال باشد.

متغیرهای پولی

۸۹-۱۰	۸۹-۹	۸۸-۹	۸۷-۹	۸۶-۹	۸۹-۱۰	۸۹-۹	۸۸-۹	۸۷-۹	۸۶-۹	۸۵-۹	
۲۶,۹٪	۲۸,۱٪	۳,۷٪	۱۲,۲٪	۳۳,۲٪	۴۵۶,۵	۴۶۸,۶	۳۶۵,۸	۳۵۲,۶	۴۰۱,۶	۳۰۱,۵	سپرده‌های دیداری
۲۰,۲٪	۲۳,۹٪	۳۴,۸٪	۱۶,۲٪	۳۴,۹٪	۲۰۵۳,۸	۲۰۰۶۲,۰	۱۰۶۶۴,۶	۱۰,۲۳۴,۴	۱۰,۰۶۲,۰	۷۸۷,۵	سپرده‌های مدت‌دار
۲۱,۴٪	۲۴,۶٪	۲۷,۹٪	۸,۴٪	۳۷,۷٪	۲۵۱۰,۳	۲,۵۳۰,۶	۲,۰۳۰,۴	۱,۵۸۷,۰	۱,۴۶۲,۶	۱۰,۰۸۹,۰	جمع کل سپرده‌ها
۲۸,۳٪	۲۴,۵٪	۲۰,۰٪	۹۸,۱٪	۲۳,۰٪	۱۷۳,۲	۱۷۶,۲	۱۴۱,۶	۱۱۷,۹	۵۹,۵	۴۸,۴	اسکناس و مسکوک
۲۷,۳٪	۲۷,۱٪	۷,۸٪	۲,۰٪	۳۱,۸٪	۶۲۹,۷	۶۴۴,۸	۵۰۷,۳	۴۷۰,۵	۴۶۱,۲	۳۴۹,۹	عرضه پول (M1)
۲۱,۸٪	۲۴,۶٪	۲۷,۴٪	۱۱,۹٪	۳۳,۹٪	۲,۶۸۳,۵	۲,۷۰۶,۸	۲,۱۷۱,۹	۱,۷۰۴,۹	۱,۵۲۳,۲	۱,۱۳۷,۴	نقدینگی (M2)
۴۱,۴٪	۳۳,۱٪	۱۲,۸٪	۳۲,۵٪	۴۱,۶٪	۶۴۰,۹	۶۵۶,۳	۴۹۳,۰	۴۳۷,۰	۳۲۹,۹	۲۳۲,۹	پایه پولی
											تسهیلات سیستم بانکی
۳۰,۹٪	۲۹,۶٪	۱۴,۷٪	۱۵,۳٪	۳۹,۷٪	۲,۶۸۴,۲	۲,۶۱۹,۸	۲,۰۲۱,۴	۱,۷۶۱,۷	۱,۵۲۷,۸	۱,۰۹۴,۰	تسهیلات بخش خصوصی
-	-	۲۶,۸٪	۰,۶٪	۲۶,۸٪	-	-	۱۹۰,۳	۱۵۰,۰	۱۴۹,۲	۱۱۷,۶	تسهیلات بخش دولتی
-	-	۱۵,۷٪	۱۴,۰٪	۳۸,۴٪	-	-	۲,۲۱۱,۶	۱,۹۱۱,۷	۱,۶۷۶,۹	۱,۲۱۱,۶	کل تسهیلات
											سپرده‌های بخش دولتی
۳۸,۵٪	۵۷,۹٪	۱,۹-	۰,۲٪	۱,۰٪	۱۸۶,۰	۲۱۰,۴	۱۳۳,۳	۱۳۵,۸	۱۳۵,۶	۱۳۴,۳	توسط بانک مرکزی
-	-	۲۶,۸٪	۰,۶٪	۲۶,۸٪	-	-	۱۹۰,۳	۱۵۰,۰	۱۴۹,۲	۱۱۷,۶	توسط بانک‌ها
-	-	۱۳,۲٪	۰,۴٪	۱۳,۰٪	-	-	۳۲۳,۵	۲۸۵,۸	۲۸۴,۸	۲۵۲,۰	کل تسهیلات بخش دولتی
-	-	۹,۴-	۵,۳-	۲,۳-	-	-	۹۱,۹	۱۰۱,۴	۱۰۷,۱	۱۰۹,۶	تسهیلات اعطایی به دولت توسط بانک مرکزی

-	-	%۳۸,۲	%۱۱,۱	%۸۸,۵	-	-	۱۳۹,۶	۱۰۱,۰	۹۰,۹	۴۸,۳	توسط بانکها
-	-	%۱۴,۳	%۲,۲	%۲۵,۴	-	-	۲۳۱,۵	۲۰۲,۴	۱۹۸,۱	۱۵۷,۹	کل تسهیلات اعطایی به دولت
-	-	%۲۰,۴	%۲۰,۷	%۱۵,۳	-	-	۴۱,۴	۳۴,۴	۲۸,۵	۲۴,۷	تسهیلات اعطایی به شرکتها و
-	-	%۳,۴	-	-	-	-	۵۰,۷	۴۹,۰	۵۸,۲	۶۹,۴	مؤسسات دولتی
-	-	%۱۰,۴	%۳,۸-	%۷,۸-	-	-	۹۲,۱	۸۳,۴	۸۶,۷	۹۴,۱	توسط بانک مرکزی
-	-	%۱۰,۴	%۳,۸-	%۷,۸-	-	-	۹۲,۱	۸۳,۴	۸۶,۷	۹۴,۱	توسط بانکها
-	-	%۱۰,۴	%۳,۸-	%۷,۸-	-	-	۹۲,۱	۸۳,۴	۸۶,۷	۹۴,۱	جمع کل
%۶۸,۲	%۵۱,۱	-	%۶۰,۱	%۱۵۸,۵	۳۲۱,۷	۲۸۴,۳	۱۸۸,۱	۲۱۶,۳	۱۳۵,۱	۵۲,۳	بدهی بانکها به بانک مرکزی
%۳۸,۵	%۵۷,۹	%۱,۹-	%۰,۲	%۱,۰	۱۸۶,۰	۲۱۰,۴	۱۳۳,۳	۱۳۵,۸	۱۳۵,۶	۱۳۴,۳	بدهی دولت به بانک مرکزی
%۵۶,۰	%۵۳,۹	%۸,۷-	%۳۰,۱	%۴۵,۱	۵۰۷,۷	۴۹۴,۷	۳۲۱,۴	۳۵۲,۱	۲۷۰,۷	۱۸۶,۶	جمع تسهیلات اعطایی بانک مرکزی
-	-	%۱۲,۹	-	%۵,۴-	۴,۱۹	۴,۱۲	۴,۴۱	۳,۹۰	۴,۶۲	۴,۸۸	ضریب فزاینده نقدینگی
%۱۳,۸	%۶,۴	%۱۲,۹	%۱۵,۵	%۵,۴-	۴,۱۹	۴,۱۲	۴,۴۱	۳,۹۰	۴,۶۲	۴,۸۸	سپرده‌های دیداری و قانونی بانکها نزد بانک مرکزی
%۲۱,۰	%۴۱,۹	%۱,۴	%۸,۱	%۴۸,۳	۳۸۵,۱	۴۰۴,۹	۲۸۵,۳	۲۸۱,۵	۲۶۰,۴	۱۷۵,۶	اسکناس و مسکوک در گردش
%۱۹,۶	%۲۱,۰	%۳۳,۶	%۱۲۳,۹	%۲۱,۲	۲۵۵,۸	۲۵۱,۳	۲۰۷,۷	۱۵۵,۵	۶۹,۴	۵۷,۳	اسکناس و مسکوک نزد بانکها
		%۷۶,۰	%۲۷۹,۷	%۱۱,۶			۶۶,۱	۳۷,۶	۹,۹	۸,۹	

سیستم بانکی

در سال ۱۳۸۹، ساختار سیستم بانکی ایران با تغییرات چشمگیری مواجه شد. طی سال ۱۳۸۹، پنج بانک خصوصی جدید (بانک‌های تات، دی، انصار، حکمت ایرانیان و گردشگری) تاسیس شدند. همچنین مجوز فعالیت ۱۲ موسسه مالی و اعتباری و ۱۱ صندوق قرض الحسنه (مدت اعتبار یکسال) در این سال صادر گردید. با احتساب این تغییرات، سیستم بانکی ایران متشکل از ۱۳ بانک دولتی (۵ بانک تخصصی، ۷ بانک تجاری و یک بانک قرض‌الحسنه)، ۱۴ بانک خصوصی، ۱۳ موسسه مالی و اعتباری مجاز^۶، ۱۱ صندوق قرض‌الحسنه مجاز و تعداد زیادی موسسه اعتباری غیربانکی غیرمجاز بود.

از اسفند ۱۳۸۸ بانک مرکزی طبقه‌بندی بانک‌های خصوصی و تجاری دولتی را تغییر داده است و چهار بانک صادرات، ملت، تجارت و رفاه را جزو بانک‌های خصوصی قرار داده است. به این دلیل تا زمانی که ارقام مربوط به این بانک‌ها جداگانه استخراج نگردیده است که بتوان جرح و تعدیل لازم را انجام داد امکان مقایسه عملکرد ۹ ماهه بانک‌ها برای سال‌های قبل وجود ندارد.

طی یکسال منتهی به آذر ۱۳۸۹، میزان تسهیلات اعطایی سیستم بانکی ۲۹٫۶٪ رشد نمود که ۱۴٫۹ واحد درصد از نرخ رشد مدت مشابه سال قبل بیشتر بود. در طول نه ماهه اول سال مورد بررسی، میزان تسهیلات اعطایی بانک‌های تجاری و تخصصی^۷ (با لحاظ طبقه‌بندی جدید) به ترتیب بمیزان ۱۴٫۶٪ و ۵۰٫۶٪ رشد نمود بطوریکه سهم بانک‌های تجاری و تخصصی از مانده تسهیلات به ترتیب کاهش و افزایش یافت. نرخ بالای رشد تسهیلات بانک‌های تخصصی می‌تواند ناشی از رشد تسهیلات تکلیفی مسکن مهر باشد.

طی ۹ ماهه اول ۱۳۸۹، تسهیلات اعطایی توسط بانک‌های خصوصی (با لحاظ طبقه‌بندی جدید) ۱۳٫۶٪ رشد نمود که ۱۸٫۸ واحد درصد از نرخ رشد تسهیلات بانک‌های دولتی پائین‌تر است. این میزان اختلاف در طول سال‌های گذشته بی سابقه است.^۸ تفاوت نرخ رشد تسهیلات بین دو گروه از بانک‌ها باعث شد تا سهم بانک‌های خصوصی از تسهیلات سیستم بانکی از ۵۲٫۱٪ در پایان ۱۳۸۸ به ۴۸٫۳٪ در آذر ۱۳۸۹ کاهش یابد و سهم بانک‌های دولتی از ۴۷٫۸٪ به ۵۱٫۷٪ افزایش یابد.

در آذر سال ۱۳۸۹، نرخ رشد سپرده‌های سیستم بانکی در مقایسه با آذر ۱۳۸۸ بمیزان ۲۴٫۶٪ افزایش یافت که ۳٫۳ واحد درصد کمتر از دوره مشابه سال قبل بود. طی نه ماهه اول ۱۳۸۹، سپرده بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی (با لحاظ طبقه بندی جدید) به ترتیب بمیزان ۱۶٫۸٪ و ۲۰٫۶٪ افزایش یافت که در مقایسه با نرخ رشد مدت مشابه سال قبل تفاوت محسوسی ندارد. طی مدت مورد بررسی، میزان سپرده جذب شده در بانک‌های خصوصی (با لحاظ طبقه بندی جدید) بمیزان

^۶ - از بین ۱۳ موسسه مالی و اعتباری مجاز در کشور، ده موسسه مالی و اعتباری از تجمیع ۷۷ تعاونی اعتباری و موسسه مالی و اعتباری تاسیس شده است که پیش از این بصورت غیر مجاز فعالیت میکردند.

^۷ - از اسفند ۱۳۸۷ آمار بانک قرض الحسنه مهر جزو بانک‌های تخصصی دولتی به حساب می‌آید.

^۸ - بدلیل تغییر طبقه بندی امکان مقایسه رشد تسهیلات و سپرده بانک‌های خصوصی و دولتی بصورت نه ماهه برای سال‌های گذشته وجود ندارد.

۱۶,۳٪ افزایش یافت که در مقایسه با نرخ رشد ۱۲٪ در دوره مشابه سال ۱۳۸۸ افزایش ۴,۳ واحد درصدی در رشد را نشان می‌دهد. طی سال‌های گذشته، نرخ رشد بالای جذب سپرده در بانک‌های خصوصی در مقایسه با بانک‌های دولتی باعث شد که سهم این بانک‌ها از مانده سپرده‌ها افزایش یابد. ولی در دوره مورد گزارش، بر خلاف دوره‌های قبل، نرخ رشد سپرده‌ها در بانک‌های خصوصی کمتر از بانک‌های دولتی بود. بنابراین، سهم بانک‌های خصوصی از مانده سپرده‌ها اندکی کاهش یافت. لازم بذکر است افزایش چشمگیر سهم بانک‌های خصوصی طی فصل چهارم ۱۳۸۸ ناشی از تغییر طبقه بندی است که قبلاً به آن اشاره شد.

نکته جالب توجه دیگر در زمینه توزیع تسهیلات با توجه به انواع عقود اسلامی است. در حالیکه در بانک‌های دولتی (با لحاظ طبقه بندی جدید) سهم انواع عقود مبادله‌ای (اقساطی، سلف، جعاله و غیره) از کلیه عقود در حدود ۶۳,۴٪ است در مورد بانک‌ها خصوصی بیشترین سهم مربوط به انواع عقود مشارکتی (مضاربه و مشارکت) ۶۱,۴٪ می‌باشد. دلیل تفاوت بالا این است که در عقود مشارکتی نرخ سود انعطاف پذیرتر و در عین حال بالاتر است، در حالیکه عقود مبادله‌ای که بانک‌های دولتی بر اساس آن به اعطای تسهیلات پرداخته‌اند عموماً برای دوره‌های طولانی‌تر کاربرد مناسب‌تری دارند.

نکته قابل توجه دیگر در سیستم بانکی، افزایش نسبت مطالبات مشکل‌دار (شامل سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول) به کل تسهیلات بوده است. بنا بر آمارهای بانک مرکزی این نسبت از ۶,۵٪ در سال ۱۳۸۳ به ۸,۴٪ در سال ۱۳۸۴ و ۹,۲٪ در سال ۱۳۸۵ افزایش یافت. از آبان سال ۱۳۸۶ به بعد آمار مطالبات معوق و سررسید گذشته تحت عنوان "سایر" که متشکل از خرید دین، اموال معاملات و مطالبات معوق و سررسید گذشته می‌باشد، منتشر می‌شود ولی سهم خرید دین و اموال معاملات در مقایسه با مطالبات معوق و سررسید گذشته ناچیز و در حدود یک درصد کل تسهیلات اعطایی است. بنا بر آمارهای بانک مرکزی این نسبت در پایان سال ۱۳۸۸ به ۱۸,۳٪ و در آذر ۱۳۸۹ به ۱۷,۹٪ رسیده است.

به نظر می‌رسد از اواخر سال ۱۳۸۶ مشکل مطالبات مشکل‌دار برای بانک‌های خصوصی حادث‌تر از بانک‌های دولتی شده است. این نسبت برای بانک‌ها خصوصی که در پایان سال ۱۳۸۸ حدود ۱۹,۶٪ بود با ۰,۸ واحد درصد افزایش به ۲۰,۴٪ در آذر ماه سال ۱۳۸۹ رسیده است. این نسبت برای بانک‌های دولتی از ۱۶,۸٪ در پایان سال ۱۳۸۸ با ۱,۳ واحد درصد کاهش به ۱۵,۵٪ در آذر ۱۳۸۹ رسیده است. این وام‌ها از پشتوانه دارائیهای غیر منقول برخوردار هستند که در شرایط بحرانی می‌توانند خطرآفرین باشند. البته نمی‌توان نسبت به یکسان بودن تعریف دقیق "مطالبات مشکل‌دار" در همه بانک‌ها اطمینان کامل داشت.

نسبت مطالبات معوق سیستم بانکی

آذر ۱۳۸۹	اسفند ۱۳۸۸	آذر ۱۳۸۸	اسفند ۱۳۸۷	آذر ۱۳۸۷	اسفند ۱۳۸۶	آذر ۱۳۸۶	
۱۷.۸%	۱۸.۳%	۱۶.۶%	۱۶.۶%	۱۷.۲%	۱۱.۰%	۷.۸%	سیستم بانکی
۲۰.۴%	۱۹.۶%	۲۳.۴%	۲۳.۴%	۲۲.۸%	۱۰.۵%	۲.۵%	بانک‌های خصوصی
۱۵.۵%	۱۶.۸%	۱۵.۱%	۱۵.۱%	۱۶.۰%	۱۱.۱%	۸.۷%	بانک‌های دولتی

بنا بر برخی منابع، تعداد مؤسسات اعتباری غیر مجاز احتمالا بالغ بر چندین هزار می‌باشد. برخی از این مؤسسات در برگرداندن سپرده‌های مردم دچار مشکل شده بودند به این دلیل بانک مرکزی سیاست ادغام این قبیل مؤسسات را در پیش گرفته است تا به این ترتیب هم همه مؤسسات مالی تحت ضوابط هماهنگ عمل نمایند و هم در فعالیت‌های خود دچار مخاطره نشوند. طی این حرکت بسیار مثبت و مؤثر بانک مرکزی توانسته است موفقیت‌های قابل توجهی کسب نماید و تعداد قابل توجهی از مؤسسات اعتباری غیر مجاز از بانک مرکزی درخواست مجوز نموده‌اند. تا به حال، بانک مرکزی در اعمال قدرت نظارتی خود بر روی این قبیل مؤسسات، گرفتن اطلاعات در مورد اندازه و ماهیت فعالیت، و بررسی پیرامون این نکته که آیا این قبیل مؤسسات به اصول اساسی بانکداری توجه می‌کنند، با مشکلاتی مواجه بوده است.

باید خاطر نشان کرد که نسبت سپرده‌های دیداری بانک‌های دولتی در مقایسه با بانک‌های خصوصی بیشتر است. بنابراین، هزینه تامین پول برای بانک‌های دولتی در مقایسه با بانک‌های خصوصی بطور قابل توجهی پائین تر می‌باشد. بنا به دلایل بالا، نرخ که بر اساس آن بانک‌های دولتی به اعطای تسهیلات می‌پردازند پائین تر و در نتیجه تقاضا برای آن بیشتر است. این نرخ‌ها از تورم پائین تر بوده و در حقیقت نوعی یارانه برای دریافت‌کنندگان تسهیلات قلمداد می‌شود.

توزیع سپرده و تسهیلات اعطایی سیستم بانکی (ارقام به هزار میلیارد ریال)

سهم از مانده (%)			درصد رشد (%)			مانده (تریلیون ریال)					اعتبارات بخش خصوصی
آذر ۱۳۸۹	اسفند ۱۳۸۸	آذر ۱۳۸۸	آذر ۸۹	آذر ۸۹	آذر ۸۸	آذر ۱۳۸۹	اسفند ۱۳۸۸	آذر ۱۳۸۸	اسفند ۱۳۸۷	آذر ۱۳۸۷	
۱۰۰.۰%	۱۰۰.۰%	۱۰۰.۰%	۲۲.۶%	۲۹.۶%	۱۴.۷%	۳۶۱۹.۸	۲۱۳۷.۴	۲۰۲۱.۴	۱۸۶۶.۵	۱۷۶۱.۷	سیستم بانکی
۲۲.۷%	۲۴.۳%	۵۹.۲%	۱۴.۶%	-۵۰.۳%	۱۰.۹%	۵۹۵.۰	۵۱۹.۱	۱۱۹۷.۰	۱۱۲۰.۲	۱۰۷۹.۵	بانک‌های تجاری
۲۸.۹%	۲۳.۶%	۲۲.۲%	۵۰.۶%	۶۹.۲%	۱۹.۳%	۷۵۸.۳	۵۰۳.۴	۴۴۸.۲	۳۹۹.۴	۳۷۵.۷	بانک‌های تخصصی
۵۱.۷%	۴۷.۸%	۸۱.۴%	۳۲.۴%	-۱۷.۷%	۱۳.۱%	۱۳۵۳.۲	۱۰۲۲.۵	۱۶۴۵.۲	۱۵۱۹.۵	۱۴۵۵.۳	بانک‌های دولتی
۴۸.۳%	۵۲.۲%	۱۸.۶%	۱۳.۶%	۲۳۶.۷%	۲۲.۷%	۱۲۶۶.۵	۱۱۱۴.۹	۳۷۶.۱	۳۴۷.۰	۳۰۶.۴	بانک‌های خصوصی
سپرده‌های بخش خصوصی											
۱۰۰.۰%	۱۰۰.۰%	۱۰۰.۰%	۱۷.۰%	۲۴.۶%	۲۷.۹%	۲۵۳۰.۶	۲۱۶۳.۶	۲۰۳۰.۴	۱۷۴۳.۶	۱۵۸۷.۰	سیستم بانکی
۲۴.۸%	۲۴.۸%	۶۴.۴%	۱۶.۸%	-۵۲.۰%	۲۹.۳%	۶۲۷.۰	۵۳۷.۰	۱۳۰۶.۶	۱۱۱۷.۴	۱۰۱۱.۱	بانک‌های تجاری
۱۳.۲%	۱۲.۸%	۱۲.۸%	۲۰.۶%	۲۸.۲%	۲۸.۶%	۳۳۲.۹	۲۷۶.۱	۲۵۹.۶	۲۱۱.۸	۲۰۱.۹	بانک‌های تخصصی
۳۷.۹%	۳۷.۶%	۷۷.۱%	۱۸.۱%	-۳۸.۷%	۲۹.۱%	۹۵۹.۹	۸۱۳.۱	۱۵۶۶.۲	۱۳۲۹.۲	۱۲۱۳.۰	بانک‌های دولتی
۶۲.۱%	۶۲.۴%	۲۲.۹%	۱۶.۳%	۲۳۸.۴%	۲۴.۱%	۱۵۷۰.۷	۱۳۵۰.۵	۴۶۴.۲	۴۱۴.۴	۳۷۴.۰	بانک‌های خصوصی

توزیع شعب سیستم بانکی

رشد (%)	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۲۱.۱٪	۱۱۱۷	۹۲۲	بانک‌های خصوصی
-۰.۴٪	۱۶۶۳۸	۱۶۶۹۷	بانک‌های دولتی
۰.۸٪	۱۷۷۵۵	۱۷۶۱۹	سیستم بانکی

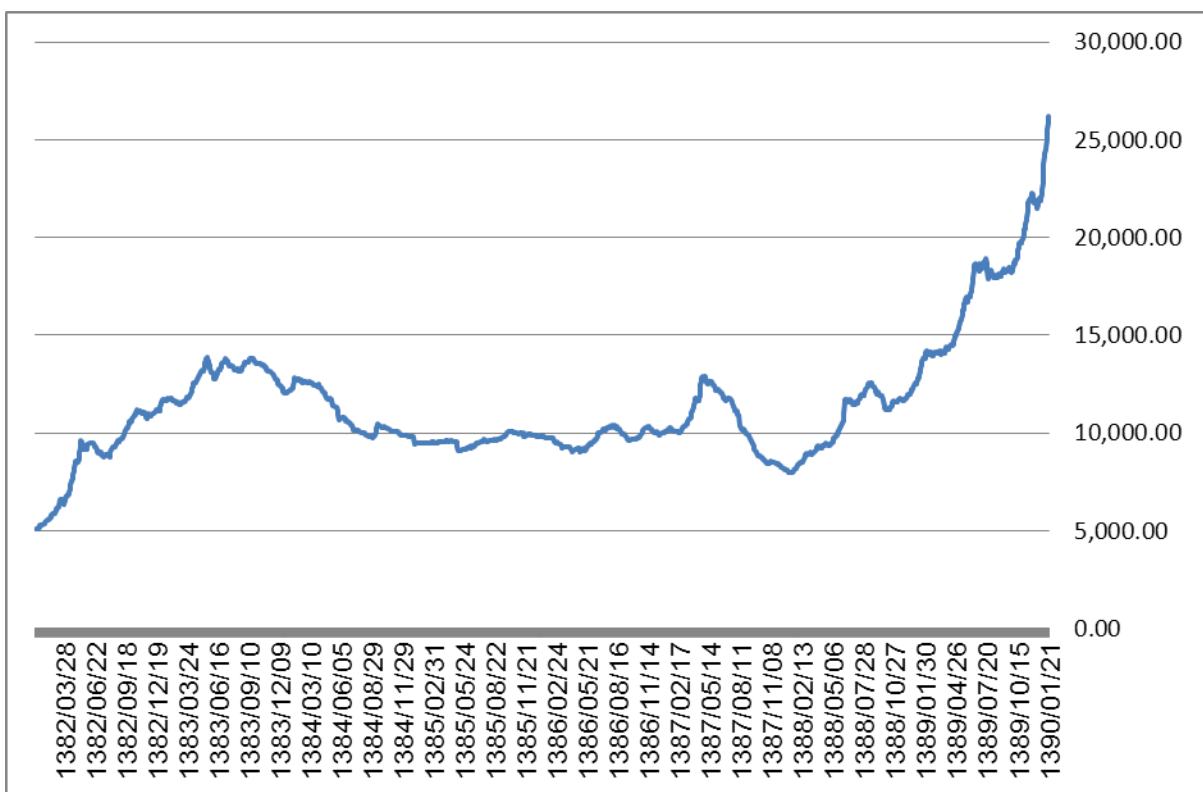
بورس تهران

در سال ۱۳۸۹، شاخص کل بورس تهران یک روند صعودی را تجربه نمود. بطوریکه در پایان اسفند ۱۳۸۹ به ۲۳۳۲۹۴ واحد رسید که در مقایسه با مقدار آن در انتهای سال ۱۳۸۸ که برابر با ۱۲۵۳۶ واحد بود افزایشی ۸۵٫۸ درصدی را نشان می‌دهد. طی سال ۱۳۸۸، شاخص کل افزایشی به میزان ۵۷٫۴٪ را تجربه نموده بود. بیشترین مقدار شاخص در تاریخ ۲۸ اسفند ۱۳۸۹ معادل ۲۳۳۲۹۴ واحد بود و کمترین آن در تاریخ ۷ فروردین ماه معادل ۱۲۶۱۴ واحد بود.

افزایش شاخص کل را تا حد زیادی می‌توان به افزایش چشمگیر قیمت مواد اولیه، فلزات و نفت در بازارهای جهانی و افزایش خوش بینی نسبت به آینده اقتصاد جهانی، عدم تغییر شرایط سیاسی ایران نسبت به سال قبل و رکود بازارهای مازای مثل بازار ساختمان، ارز و بازار بانکی نسبت داد که باعث شد که بورس تهران افزایش یابد

نکته قابل توجه دیگر در مورد شاخص اینکه در سال ۱۳۸۹ تعداد روزهای معاملاتی ۲۴۳ روز بود که در ۱۵۸ روز آن شاخص کل مثبت بوده است. این ارقام برای سال ۱۳۸۸ به ترتیب ۲۴۴ روز و ۱۵۴ روز بود.

در پایان اسفند ۱۳۸۹، ارزش بازار معادل ۱،۱۱۵ تریلیون ریال بوده است که در مقایسه با ارزش ۶۵۱،۴ تریلیون ریالی بازار در انتهای سال ۱۳۸۸ افزایش ۷۱،۳ درصدی را نشان می‌دهد. این در حالی است که ارزش اسمی سهام شرکت‌های حاضر در بازار در انتهای سال ۱۳۸۹ معادل ۳۳۰،۸ تریلیون ریال بوده است که در مقایسه با ارزش ۲۸۷،۵ تریلیون ریالی در پایان سال ۱۳۸۸ حدود ۱۵،۱ درصد رشد نشان می‌دهد. این امر نشان دهنده افزایش قیمت سهام در بازار می‌باشد. افزایش ارزش بازار به ارزش اسمی از ۲،۳ به ۴،۴ و افزایش متوسط P/E بازار از ۵،۸۱ به ۷،۷ موید این است که روند قیمت‌ها در سال ۱۳۸۹ صعودی بوده است.

در ۱۲ ماهه منتهی به اسفند ۱۳۸۹، تعداد ۱۰۱,۹ میلیون برگه سهام و حق تقدم به ارزش ۲۱۸ تریلیون ریال در بورس مورد معامله قرار گرفت که ۱۹ درصد رشد در تعداد سهام معامله شده و ۱۸ درصد رشد در ارزش آن را نشان می‌دهد. نکته قابل توجه اینکه، در سال ۱۳۸۹ حدود ۳۹,۲ درصد و در سال ۱۳۸۸ حدود ۱۱,۵ درصد از ارزش معاملات مربوط به سهام عدالت، سهام کارگری، رد دیون دولت به صندوق‌های بازنشستگی و جوایز صادراتی بوده است که این دسته از معاملات خارج از وقت عادی معاملات و بین عرضه‌کننده (سازمان خصوصی سازی) و خریدار و خارج از فضای رقابتی صورت می‌گیرد. چنانچه این بخش از معاملات را در نظر نگیریم حجم معاملات در سال ۱۳۸۹ نسبت سال قبل ۱ درصد منفی و ارزش آن ۸,۸ درصد رشد داشته است.

طی دوره مورد بررسی، سهام پست بانک، بیمه پارسیان، بیمه دانا، شرکت پخش وپالایش اصفهان و فولاد آلیاژی ایران برای اولین بار در بورس تهران عرضه گردید و به این ترتیب، تعداد شرکت‌های بورسی از ۳۳۷ در پایان ۱۳۸۸ به ۳۴۲ در سال ۱۳۸۹ افزایش یافت. همچنین، در سال ۱۳۸۹، حداکثر حجم سفارش خرید و فروش، و دامنه نوسان روزانه قیمت سهام نسبت به قبل افزایش یافت و همچنین از مرداد همان سال معاملات قراردادی سهام راه اندازی شد که در پایان سال ۱۳۸۹ تعداد این قراردادها به ۶۲۷۲ و ارزش آن به ۱۹۵,۲ میلیارد ریال رسید. همچنین در همین سال ۴۷ شرکت افزایش سرمایه دادند که در مجموع سرمایه آنها ۴۰ درصد رشد کرد.

بخش خارجی

در پایان آذر ۱۳۸۹، تراز پرداختها با افزایش مواجه شد و از ۴,۳- میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۸ به ۴,۵ میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۹ رسید. این موضوع در درجه اول ناشی از ۹,۱ میلیارد دلار افزایش صادرات نفتی و در درجه دوم ناشی از افزایش صادرات غیر نفتی به میزان ۳,۸ میلیارد دلار بود. تراز پرداختها در پایان آذر سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ به ترتیب ۱۳,۳ میلیارد دلار و ۲۰,۵ میلیارد دلار بود.

طی دوره مورد بررسی، مزاد تراز تجاری ۶۹,۲٪ افزایش یافت و از ۱۶ میلیارد دلار در نه ماهه سال ۱۳۸۸ به ۲۷,۱ میلیارد دلار در پایان فصل سوم سال ۱۳۸۹ رسید. این افزایش را می‌توان عمدتاً به افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت (به دلیل افزایش قیمت نفت) نسبت داد که علیرغم افزایش واردات باعث افزایش چشمگیر در مزاد تراز تجاری کشور شد. مزاد تراز تجاری طی مدت مشابه در سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به ترتیب بمیزان ۱۴٪ افزایش و ۵۲,۷٪ کاهش یافته بود.

طی مدت مورد بررسی، میزان صادرات نفتی ۱۷,۹٪ افزایش یافت و از ۵۱,۲ میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۸ به ۶۰,۳ میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۹ رسید. این موضوع همانطور که اشاره شد ناشی از افزایش قیمت نفت بود. طی نه ماه سال ۱۳۸۹، میانگین قیمت نفت^۹ سنگین ایران ۷۷,۲ دلار به ازای هر بشکه بود که در مقایسه با متوسط قیمت مدت مشابه سال قبل (۶۶,۷ دلار به ازای هر بشکه) ۱۵,۷٪ بالاتر بود. طی نه ماه سال ۱۳۸۹، بالاترین قیمت نفت سنگین ایران با ۸۷,۸ دلار مربوط به آذر و پائین‌ترین آن با ۷۱,۱ دلار مربوط به تیر بود. در نه ماهه اول ۱۳۸۹، میانگین قیمت نفت سبک ایران ۷۹,۱ دلار به ازای هر بشکه بود که در مقایسه با متوسط قیمت در مدت مشابه سال قبل ۶۷ دلار به ازای هر بشکه ۱۸,۱٪ بالاتر بود.

طی این مدت، صادرات غیر نفتی نیز ۳۱٪ افزایش یافت و از ۱۲,۳ میلیارد دلار در نه ماهه ۱۳۸۸ به ۱۶,۱ میلیارد دلار در نه ماهه ۱۳۸۹ رسید. میزان رشد صادرات غیر نفتی برای مدت مشابه در سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به ترتیب ۲۱,۲٪ و ۱۳,۸٪ بود. همچنین، نسبت صادرات غیر نفتی به کل صادرات در این بازه زمانی برابر با ۲۱,۸٪ بود که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۱,۶ واحد درصد بالاتر بود.

طی مدت مورد بررسی، میزان واردات در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۴٪ افزایش یافت و از ۴۷,۴ میلیارد دلار به ۴۹,۳ میلیارد دلار رسید. نکته قابل توجه در این زمینه این است که متوسط ارزش کالاهای وارداتی از ۱۰۸۴ دلار به ازای هر تن در نه ماهه ۱۳۸۸ به ۱۳۹۰ دلار به ازای هر تن در مدت مشابه در ۱۳۸۹ افزایش یافته است. در حالیکه این نسبت برای کالاهای صادراتی ایران از ۴۵۴ دلار به ازای هر تن در نه ماهه ۱۳۸۸ به ۴۲۵ دلار به ازای هر تن در نه ماهه ۱۳۸۹ کاهش یافته است.

^۹ - میانگین قیمت نفت سنگین و سبک ایران به روش ساده محاسبه شده است.

طی نه ماهه ۱۳۸۹، خالص تراز خدمات و انتقالات به ۱۰- میلیارد دلار رسید. از سویی دیگر، کسری حساب سرمایه، که از سال ۱۳۸۵ به بعد، برغم برخی فراز و نشیب، افزایش یافته است، در نه ماهه ۱۳۸۹ نیز با افزایش جزئی ۰,۳٪ مواجه شد و از ۱۲,۶- میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۸ به ۱۲,۷- میلیارد دلار در آذر ۱۳۸۹ افزایش یافت. در نتیجه با احتساب اشتباهات آماری بمیزان ۳,۸- میلیارد دلار و خالص افزایش ذخایر ارزی کشور بمیزان ۰,۷ میلیارد دلار، ذخایر انباشته کشور در آذر ۱۳۸۹ به ۷۹,۵ میلیارد دلار رسید که نسبت به پایان سال ۱۳۸۸ (۷۸,۸ میلیارد دلار) ۰,۹٪ افزایش داشته است.

هیچگونه اطلاعات رسمی در مورد عملکرد حساب ذخیره ارزی در سال ۱۳۸۹ منتشر نشده است. در ماده ۷۶ لایحه برنامه پنجم توسعه تشکیل صندوق توسعه ملی پیش بینی شده است که قرار است کلیه تعهدات حساب ذخیره ارزی به آن منتقل شود و عملاً جایگزین آن گردد. اگر چه این صندوق بطور رسمی تاسیس نشده است ولی در سال ۱۳۸۹ بجای واریز درآمدهای ارزی به حساب ذخیره ارزی عملاً این درآمدها بمیزان ۱۴ میلیارد دلار به حساب این صندوق واریز شده است. اطلاعات دیگری در این زمینه منتشر نشده است.^{۱۰}

تراز پرداختها (میلیارد دلار)

درصد تغییر			مبلغ (نه ماهه)				
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۲۰.۵٪	-۲۶.۱٪	۲۲.۹٪	۷۶.۵	۶۳.۵	۸۵.۹	۶۹.۹	صادرات
۱۷.۹٪	-۲۸.۶٪	۲۳.۲٪	۶۰.۳	۵۱.۲	۷۱.۷	۵۸.۱	نفت و گاز
۳۱.۰٪	-۱۳.۸٪	۲۱.۲٪	۱۶.۱	۱۲.۳	۱۴.۳	۱۱.۸	کالاهای غیر نفتی
۴.۰٪	-۸.۸٪	۲۹.۵٪	۴۹.۳	۴۷.۴	۵۲.۰	۴۰.۲	واردات
۶۹.۲٪	-۵۲.۷٪	۱۴.۰٪	۲۷.۱	۱۶.۰	۳۳.۹	۲۹.۸	تراز تجاری
۲۵.۶٪	۲۴.۷٪	۱۳.۶٪	-۱۰.۲	-۸.۱	-۶.۵	-۵.۷	خدمات (خالص)
-۵۵.۱٪	-۳۳.۳٪	۱۶.۷٪	۰.۲	۰.۴	۰.۶	۰.۷	انتقالات (خالص)
۱۰۶.۱٪	-۷۰.۳٪	۱۳.۲٪	۱۷.۱	۸.۳	۲۸.۰	۲۴.۷	حساب جاری
۰.۳٪	۶۹.۳٪	-۳۴.۶٪	-۱۲.۷	-۱۲.۶	-۷.۵	-۱۱.۴	خالص حساب سرمایه
-۲۰۳.۹٪	-۱۲۱.۰٪	۵۴.۱٪	۴.۵	-۴.۳	۲۰.۵	۱۳.۳	تراز پرداختها
-۲۱.۹٪	۲.۱٪	-۱۴.۲٪	-۳.۸	-۴.۹	-۴.۸	-۵.۶	اشتباهات آماری
-۱۰۹.۱٪	-۱۸۸.۶٪	-۴۶.۱٪	۰.۷	-۷.۳	۸.۲	۱۵.۲	خالص تغییر در ذخایر ارزی*
۰.۹٪	-۸.۵٪	۱۰.۷٪	۷۹.۵	۷۸.۸	۸۶.۱	۷۷.۸	مجموع ذخیره ارزی*

* برای سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ از آمار ۱۲ ماهه و برای سال ۱۳۸۹ از آمار ۹ ماهه استفاده شده است.

^{۱۰} - منبع: روزنامه دنیای اقتصاد مورخ ۱۳۹۰/۱/۲۰.